

Незважаючи на виклики, воєнний стан може сприяти виникненню нових інновацій та дослідницьких можливостей. Деякі проблеми, пов'язані з конфліктом, можуть вимагати нових підходів та рішень, що створює простір для наукового внеску.

Підготовка дисертацій в умовах воєнного стану є складною задачею, але вона може бути успішною завдяки адаптації, підтримці та міжнародній співпраці. Важливою є роль заклади вищої освіти у наданні підтримки і дослідникам, що працюють у цих умовах. Умови воєнного конфлікту можуть змінювати академічну діяльність, але завдяки відповідним стратегіям і співпраці, дослідники можуть продовжувати свою роботу і вносити важливий внесок у розвиток науки та суспільства.

Література:

1. Сміт Д. Економіка в умовах воєнного конфлікту. Київ: Університетське видавництво. 2008. С. 147.
2. Петров І. В. Вища освіта в умовах воєнного стану. Науковий журнал «Освіта і суспільство». 2015. С. 67.
3. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні. 2019. (Електронний ресурс). Доступно на: <https://www.educationstrategy.org.ua/>.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-321-0-41>

ДО ПРОБЛЕМИ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТА І ПРЕДМЕТА ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ З ПРАВОВОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ

Мірошниченко Марія Іванівна

доктор юридичних наук, професор,

Навчально-науковий інститут права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

У тезах доповіді звернена увага на актуальну проблему вибору методологічно і концептуально вивірених об'єкта і предмета дисертацій з правової проблематики, які є маркером їх автономії в системі юридичних досліджень та відповідності паспортам спеціальності. Ця проблема в розгорнутому плані аналізується в опублікованій автором у співавторстві з проф. Петром Захарченком статті в часописі «Право України» за 1921 рік [1].

Почнемо з того, що кожне окремо правове дослідження покликане вирішувати найважливіше завдання – поглиблювати, уточнювати знання про об'єкт юридичної науки, без чого вона втрачає можливості до саморозвитку та найповнішого задоволення потреб юридичної практики.

Об'єкт юридичної науки вирізняється розмаїттям властивостей і граней для вивчення за які “відповідає” її предмет у комплексі окремих напрямів /або наукових галузей (загальноприйнята назва – юридичних наук), зорієнтованих на світоглядно-теоретичне нарощування знання (історико-теоретичні правові науки); на застосування знань у практичній сфері правової і юридичної діяльності (галузеві науки, які в основному корелюють з існуючими галузями права); прикладні юридичні науки, зорієнтовані на догму права і техніку юриспруденції, її теоретичне освоєння (криміналістика, судова статистика, судова психологія та ін.); міжнародно-правові науки (наука міжнародного публічного права та наука міжнародного приватного права); комплексні юридичні дисципліни, що сформувалися на базі комплексних інтегрованих галузей законодавства: господарського права, аграрного права, екологічного права, інформаційного права, медичного права тощо. До того ж, у основі юридичної науки пересікаються універсальні, соціокультурні і ментальні чинники та умови власного її розвитку і самовідтворення. Саме ці чинники і умови маркують проблематику правових досліджень, автономія яких підтверджується методологічно і концептуально вивіреними об'єктом та предметом конкретного дослідження відповідно до паспортів спеціальності в юридичній науці.

Отже, в методологічному вимірі необхідно формулювати об'єкт і предмет дисертаційного дослідження відповідно до існуючих концептуально вивірених наукових напрямків (галузей) в юридичній науці, які вирізняються досить широким спектром можливих форм: теоретична юриспруденція, догматична юриспруденція, доктринальна юриспруденція, інституціональна юриспруденція з відповідними функціями, завданнями, а, отже і внеском в загальну систему юридичного знання.

Усі наукові напрямки юридичної науки та комплексні юридичні дисципліни вирізняються власною проблематикою та аналітикою, зорієнтованою на предметно-методологічну константу поглибленого пізнання її об'єкта. Отже, відповідно, кожна з них теж має свій об'єкт і предмет у юридичній науці, які і є маркером автономії окремого дисертаційного дослідження.

Об'єкт у юридичній науці обумовлює і предмет, і методи дослідження, і наукову спеціальність за якою захищається дисертація. Цей логічний висновок впливає з принципу системності і

методологічної цілісності та несуперечливості в науковому пізнанні. Дотримуючись її, дисертант має усі шанси презентувати свою наукову роботу як оригінальне наукове дослідження, яке або нарощує наукове знання, або вирішує важливу практичну проблему, або, водночас є комплексним, тобто таким, що задовольняє потребу у розвитку юридичної доктрини і, водночас, симетрично зорієнтоване на задоволення потреб правової діяльності та юридичної практики

Таким чином, питання про фаховий підхід до визначення об'єкта і предмета наукової роботи є не риторичним, а має пряме відношення до поглибленого пізнанням об'єкта і предмета юридичної науки на рівні докторських і кандидатських дисертаційних досліджень. Так, учений ступінь доктора юридичних наук присуджують за наукові досягнення у певній галузі науки, що розв'язують важливу наукову або науково-прикладну проблему і щодо яких здобувач є суб'єктом авторського права, а кандидатська дисертація повинна містити нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які розв'язують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для певної галузі науки.

З цього погляду, будь-яке дисертаційне дослідження, переслідуючи конкретну мету, повинно мати свій об'єкт, який співвідноситься з проблематикою конкретної наукової галузі (юридичної науки) чи комплексної юридичної дисципліни. А його предмет має спрямовуватися на доповнення, зміну існуючого теоретичного уявлення про об'єкт як самого дослідження, так і об'єкт-предметної сфери конкретної наукової галузі (юридичної науки) чи комплексної юридичної дисципліни. В пункті перетину об'єкта і предмета дисертаційного дослідження поглиблюються та уточнюються знання про об'єкт юридичної науки в цілому.

Базовим в об'єкті дисертаційного дослідження з окремої галузі юридичної науки чи комплексу юридичних дисциплін має бути ключове поняття, яке чітко вказує на проблему, яка потребує вирішення саме в предметних рамках окремої галузі юридичної науки чи комплексної юридичної дисципліни. Найважливіше ключове поняття (термін) зазвичай має бути присутнім в назві наукової роботи. Поряд з цим важливо дотримуватися принципу науковості в дослідженні. Керуючись ним, дисертант, структуруючи об'єкт свого дослідження, зобов'язаний враховувати зв'язок об'єкта юридичної науки з формуванням наукової новизни конкретного дисертаційного дослідження (дослідження в юридичній науці). Це ставить перед дисертантом вимогу щодо обґрунтування цього зв'язку на основі принципів і положень конкретного типу праворозуміння в рамках якого виконується робота: юридико-позитивістського, природно-правового чи соціологічного.

Інакше кажучи, визначаючи об'єкт дисертаційного дослідження, дослідник адаптує його до завдань вирішення актуальної для юридичної науки в цілому наукової проблеми (відповіді на запитання, що досліджується?). А новоотримане знання в рамках того чи іншого типу праворозуміння, знаходить відображення в предметі дослідження. Відповідно, нарощування наукового знання має різноплановий аспект в залежності, що досліджується: догма права, проблема суперечностей між догмою загальної теорії права і галузевою юриспруденцією, правоутворення, правозастосування, закономірності і соціокультурні особливості права і держави чи закономірності в праві, механізм дії права, механізм правового регулювання, механізм правового впливу, механізм держави, держава і право тощо.

У цьому разі, вибір теми для дисертації слід обирати згідно з паспортом спеціальності, головне, щоб цей вибір відповідав критеріям наукового методу, а об'єкт пізнання формулювати мовою відповідної галузі юридичної науки чи комплексної юридичної дисципліни. За інших обставин дослідник отримає замість об'єктивних результатів дослідження, які покликані нарощувати знання про об'єкт юридичної науки не що інше як спам, виражений у словесній еквілібристиці термінів без їх концептуального обґрунтування.

Таким чином, для саморозвитку юридичної науки та задоволення потреб юридичної практики важливим є нарощування наукового знання про її об'єкт. У цьому річчії важливу роль відіграють наукові дослідження за окремими науковими напрямками – юридичними науками та комплексами юридичних дисциплін. Кожна з них має свій об'єкт і предмет у юридичній науці, які і є маркером автономії окремого дисертаційного дослідження.

Об'єкт у юридичній науці обумовлює і предмет, і методи дослідження, і наукову спеціальність за якою захищається дисертація. Предмет несе інформацію про ступінь новизни у вирішенні актуальної наукової проблеми чи наукового завдання.

Література:

1. Петро Захарченко, Марія Мірошниченко. Про необхідність підвищення уваги до об'єкта дисертаційного дослідження з юридичних наук. *Право України*. № 3. 2021. С. 76–91.